

DİVAN ŞİİRİNDE REDDİYE VE NİYÂZÎ-İ MISRÎ'NİN FUZÛLÎ'YE YAZDIĞI BİR REDDİYE

Belde Aka*

Divan şiirinin anlam ve anlatım dünyası, kuralları kendi içinde belirlenmiş bir geleneğe sahiptir. Bu geleneğe değiştirmekten ziyade var olanı korumak ve var olandan hareketle estetik açıdan “daha güzel”e ulaşmak esastır. Divan şiiri sahasına giren şairden gelenek çerçevesinde beklenen, üstatların elinden çıkmış örnekleri okuyup ezberlemek, onların yardımı ile nazım sanatının istediği bilgi ve ölçüleri kazanmaktır. Şair, şiirinde bahsedeceği konuları, bunları nasıl söyleyeceğini, hangi duyguları dile getirebileceğini, şiirini işlerken hangi motif ve mazmunları kullanacağını ve kelimeler dünyasını okuduğu örnekler yoluyla öğrenerek sanatını inşa eder (Akün, 1994, s. 413- 414). Usta şairlerin şiirlerini okuyup ezberinde tutarak yetişen Divan şairinin, bu sınırlı malzemeden hareketle kendine özgü bir üslûp oluşturması gerekir. Divan şiirinin getirdiği bu teşrifat, nazire yazma geleneğini de doğurmuştur.

Nazire, bir şairin şiirine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafiye ve redifte yazılan benzerine verilen addır. Şekil mükemmelliğine dayanan Divan şiirinde nazirecilik, başlangıcından itibaren bir zaruret olmuş ve nazire temrinleri, şiiri gerçek bir atölye çalışması hâline getirmiştir (Tanpınar, 2003, s. 21). Bu şiirde nazire geleneği, yetiştirici

* Yrd. Doç. Dr. Çağ Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, beldeaka@gmail.com

bir ekol vazifesi görmüş ve hemen her şair bu mektepten yetişmiştir. Fuzûlî tarzında yazmaya çalışanların Fuzûlî mektebi veya Nâbî tarzındakilerin Nâbî mektebi ve benzerleri böyle teşekkül etmiştir. Bu şairler üstatlarını geçemeseler bile onların yolunda yetişerek, söyleyişlerindeki sırlara ulaşarak, büyük bir şiir seviyesini korumuş; bir söyleyiş ve anlayış seviyesine yükselmişlerdir (Banarlı, 1962, s. 7).

Bir şairin gazeline nazire yazmak, ona duyulan saygıyı, şiirinin edasının ve üslûbunun beğenildiğini gösterir. Kendisine nazire söylenen şair ya tanınmış, sanat değeri herkesçe kabul edilmiş bir kimsedir ya da tanzir edilen gazel bu nitelikleri taşımaktadır. Üstat bir şairin şiiri tanzir edilerek, onun ününe ve sanatının derecesine ulaşılacak amaçlanır. Şair, önündeki hazır modeli taklit ederek, onun benzerini yazmaya çalışarak ustalık kazanır. Naziredeki bir amaç da şairin sanatının ve şiirinin üstünlüğünü kanıtlamaya çalışmasıdır (Dilçin, 1986, s. 109).

Türk edebiyatında nazireye benzer başka şiirler de yazılmıştır. Bir şiiri esas alarak aynı vezin, kafiye ve redifle yazılan fakat tamamen zıt bir görüşü savunan şiirler de nazire kapsamında düşünülebilir. Kaynaklarda “nakiza” olarak adlandırılan bu şiirler, cahiliye dönemindeki hicivleşmenin ve muallakaların devamı durumundadır. Nakizaların ortak konusu genel olarak şairin kendisi ve ailesinin faziletlerini övmesi; rakip şairi ise aynı noktalardan yermesidir. Nakiza şairi kendine ait üstünlükleri saydıktan sonra, hasmının ve kabilesinin ayıplarını ve eksiklerini mübalağalı bir şekilde dile getirir. Örnekleri Arap şiirinde görülen nakizalar - nazirelerden farklı olarak- çağdaş şairler arasında ve çoğu zaman irticalen söylenmiştir. Yani nakiza, şekilde müşterek, fikirde karşıt olarak yazılmış manzumelerin adıdır (Köksal, 2006, s. 60 - 61). Dini bir görüş veya inanca karşı çıkmak amacıyla kaleme alınmış “reddiye”ler de bu noktada bir tür nakiza olarak düşünülebilir.

Arapça “redd” kökünden türetilmiş olan “reddiye”, bir inanç ve düşünceye karşı çıkıp delil ve dayanaklarını çürütmek amacıyla kaleme alınan eserlerin genel adıdır. İslam tarihinde Hz. Muhammed’in vefatından sonra Müslümanlar arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarıyla başlayan reddiye yazma geleneği, mezhep ve fırkaların oluşumuyla yaygınlık kazanmıştır. (Sinanoğlu, 2007, s. 516). Böylelikle Müslümanlar bilhassa ilk dönemlerde İslâm dışı diğer dinlerle ilişki kurarken ya da onları anlama ve anlamlandırma sürecinde yoğun olarak polemik/ reddiye yöntemini kullanmışlardır. Özellikle kelamcılar tarafından kullanılan bu yöntemle muhatap alınan din eleştirilip bu dinin hakikat iddialarının tamamıyla asılsız olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu eleştirilere ise karşı taraftan gerek “savunmacı (apology)” eserler ve gerekse “reddiye (polemik)” benzeri eserlerle cevap verilmeye çalışılmıştır (Cengiz, 2007, s. 40).

Reddiye yazma geleneğine şerh metinlerinde de rastlanmaktadır. Ozan Yılmaz “ ‘Bir Münekkit Var Şarihten İçeri’ Türk Şerh Edebiyatı’nda “Reddiye” Geleneği ve Sudî-i Bosnevî Örneği” başlıklı makalesinde klasik eserleri şerh eden bazı şarihlerin kendinden önceki şarihlerin görüşlerine dair yorumlarda bulunduğunu, bu yorumlar sırasında eksik veya kusurlu gördükleri birtakım ifadeleri çürütmeye çalışırken konuyla ilgili tenkit

ifadeleri kullandığını dile getirir ve şöyle devam eder:

Bu ifadelere, şerh metinlerinin der-kenarında bazen şarih bazen de müstensihlerce yazılmış “redd-i...” şeklinde başlayan ibarelerden hareketle “reddiye” adını vermek mümkündür. Eldeki örneklere bakılırsa bir gelenek sayılabilecek bu yöntem, bir tür akademik disiplin gözeten bazı şarihlerin, ‘bir metni en iyi şekilde şerhetmek’ iddiasıyla metinler arası bir rekabete giriştiğini göstermektedir (Yılmaz, 2011, s. 108).

Anlaşılabileceği üzere, İslam geleneğinde dini bir görüşü reddetmek için müstakil bir eser hâlinde yazılan reddiyeler, şerh metinlerinde ise bir tenkit anlayışı içinde eleştiri ve düzeltme işlevi görmektedir.

Divan şiirinde de bir şairin şiirinde öne sürdüğü görüşleri beyit beyit eleştirerek tam tersi düşünceleri savunan şiirler yazılmıştır. XVII. yüzyıl şairi Niyâzî-i Mısrî’nin XVI. yüzyıl şairi Fuzûlî’nin bir gazeline cevap niteliğinde yazdığı şiiri bu duruma örnektir. Niyâzî-i Mısrî’nin gazeli, Fuzûlî’nin şiirine tam karşıtı düşünceler ileri sürmesi yönüyle bir tür reddiye niteliğinde nazire olarak değerlendirilebilir (Dilçin, 1986, s. 112). Bu şiirler Divan edebiyatında gazel nazım şekliyle reddiye yazma geleneğine dair fikir vermeleri açısından dikkate değerdir.

XVI. yüzyılda Bağdat ve çevresinde yetişen Fuzûlî, eserleriyle kendisinden sonra gelen pek çok şairi etkilemiş zirve sanatkârlardandır. İlimi şiirinin merkezine yerleştiren ve Türkçe Divanı’nın önsözünde ilimsiz şiiri temelsiz duvara benzeten şair, zahiri ve batını ilimlere vakıftır. Manzum ve mensur eserlerinde din ve tasavvuf bilgisine hâkim olduğu anlaşılan Fuzûlî’nin hemen her Divan şairi gibi rindane bir tavrı vardır. Bu bağlamda şairin Farsça kaleme aldığı Rind ü Zâhid adlı mesnevisi şairin konuyla ilgili görüşünü açıkça ortaya koyar. Zahid bir baba ile rind oğlu arasındaki görüş ayrılığının hikâyeleştirilmesiyle oluşturulan eserin sonunda bu iki tip birbirlerine karşı gelmekten vazgeçip teklik mertebesine ulaşırlar (Ayan, 2012, s. 18).

Fuzûlî Allah’a zühd ve takva ile değil, gönülde hissedilen samimi bir aşkla ulaşılabileceği düşüncesindedir. Şairin Türkçe Divanı’nda da zahide ve zahidin çıkar gözeterek yaptığı ibadete karşı geldiği birçok şiire rastlanmaktadır. Fuzûlî’nin aşağıda verilen yek-âhenk gazelinin tüm beyitlerinde ham sofuların sadece şekilden ibaret olan ibadetleri eleştirilmektedir:

Göñül tâ var elüñde câm-ı mey tesbîhe el urma

Namâz ehline uyma anlar ile turma oturma

“Gönül, elinde şarap kadehi var[ken] tespihe el vurma. Namaz ehline uyma, onlar ile oturup kalkma.”

Eğilüb secdeye salma ferâgat tâcını başdan

Vuzûdan su sepüp râhat yukusun gözden uçurma

“Secdeye eğilip feragat tacını baştan düşürme. Abdestten su serpip rahat uykusunu

gözden uçurma.”

Sakin pâ-mâl olursun bûriyâ tek mescide girme

Eğer nâ-çâr girsen anda minber gibi çok durma

“Mescide girme, sakın, hasır gibi ayak altında çiğnenirsin. Eğer çaresizce gidersen orada minber gibi çok durma.”

Mü’ezzin nâlesin alma kulağa düşme teşvîşe

Cehennem kapusın açdurma vâ’izden haber sorma

“Müezzin inlemesini kulağa alma, karışıklığa/ kargaşaya düşme. Cehennem kapısını açtırma, vaizden haber sorma.”

Cemâ’at izdihâmı mescide salmış küdüretler

Küdüret üzre lutf it bir küdüret hem sen arturma

“Cemaat kalabalığı mescide sıkıntılar salmış. Lütfet, gam üstüne bir gam da sen arttırma.”

Hatîbin sanma sâdik müftinûn kavliyle fi’l itme

Îmâmîñ tutma ‘âkil ihtiyâruñ aña tapşurma

“Hatibi sadık sanma, müftünün sözüyle hareket etme. İmamı akıllı sanma, seçimini ona teslim etme.”

Fuzûlî behre virmez tâ’at-i nâkıs nedür cehdûn

Kerem kıl zerki tâ’at sûretinde hadden aşurma (Fuzûlî Divanı, 2012, s. 340)

“Fuzûlî, eksik ibadet fayda vermez, çaban niye? Lütfet, ikiyüzlülüğü ibadet suretinde hadden aşırma.”

Fuzûlî’nin gazelinin vezni “Me fâ’ î lün Me fâ’ î lün Me fâ’ î lün Me fâ’ î lün”, ka-fiyesi “-Ur” sesleriyle sağlanan tam kafiye, redifi ise “-mA” ekidir. Şair gazelinde her ne kadar İslami itikadın gerekli gördüğü abdest almak, namaz kılmak, camiye gitmek, imam/ vaizin sözüne uymak gibi amelleri eleştiriyor gibi görünse de aslında son beyitten anlaşıldığı gibi ibadet adı altında ikiyüzlü davranan insanları kınar.*¹ Gazelini rindane bir tavırla kaleme alan Fuzûlî, zahidi ve onun davranışlarını tenkit eder. Divan şiirinde zahid şeriat kurallarının, değişmez kabul edilen inançların ve her türlü toplumsal baskının savunucusu ve uygulayıcısıdır. Söz konusu tip, rindin tersine dünyasını ve ahiretini kazanma kaygısındadır. Hırslı, açgözlü, başkalarına tepeden bakan, özü ile sözü bir olmayan, ikiyüzlü ve biçimcidir. İnsanın dış görünüşüne ve kalıbına değer verir (Mengi, 2010, s. 264). Fuzûlî’nin gazeli ibadeti sadece görünüşte yapan ham sofuların yergisini içeriyor olsa da bir sonraki yüzyılın mutasavvıf şairi Niyâzî-i Mısrî’nin reddiyesine hedef olur:

Göñül tesbîhi çek seccâdeden hîç ayagañ ırma

* Turgut Karabey, söz konusu şiirde Fuzûlî’nin insanın İslam dininin esâsı olan namâzdan uzak durmasını ve o ibâdetin yapıldığı yerlere gitmemesini gerçekten söylüyormuş gibi bir eda ile okuyucuya seslendiğini belirtir ve bu şiiri “ahlâkî ve i’tikâdî” sapma olarak nitelendirir (Karabey, 2007a, s. 35).

Namâz ehlinden özgeyle sakın sen turma oturma

“Gönül tespih çek, seccadeden ayağını hiç ayırma/ uzaklaştırma. Namaz ehlinden başkasıyla sakın sen oturup kalkma.”

‘İbâdet ehli ol dâ’im yüzün kaldurma topraktan

Vuzû’dan el yuyup râhat idüp şol nefsi yaturma

“Daima ibadet ehli ol, yüzünü topraktan kaldırma. Abdestten el yıkayıp rahat edip şu nefsi yaturma/ misafir etme.”

Yüzüñ yirlere sür gel bûriyâ tek mescid içinde

Otur minber gibi dâ’im kafeste kuş gibi turma

“Gel, mescit içinde yüzünü hasır gibi yerlere sür. Daima minber gibi otur, kafeste kuş gibi uçma.”

Müezzin nâlesin diñle tağlsun dilde teşvîşüñ

Sakın terk eyleyüp tamu kapusın saña açdurma

“Müezzin inlemesini dinle, gönülde karışıklığın dağılsın. Sakın terk edip cehennem kapısını sana açtırma.”

Cemâ’atla namâz terk ideni almış küdüretler

Anuñ terkiyle lutf it bir küdüret sen hem arturma

“Cemaatle namazı terk edeni sıkıntılar almış/ sarmış. Lütfet, onu (namazı) terk ederek bir gam da sen arttırma.”

Hatibin sanmagıl mülhid anuñ fi’line uy dâ’im

İmâmdan gayriye aslâ sakın özüñi tapşurma

“Hatibi dinsiz/ imansız sanma, daima onun ameline uy. İmâmdan başkasına asla sakın kendini teslim etme.”

Niyâzî tâ’atı terk eylemek bil kim füzüllükdür

Kerem kıl terk-i tâ’atle bu halkı başa üşürme (Niyâzî-i Mısrî Divanı, 2008, s. 351)

“Niyazi, ibadeti terk etmek bil ki lüzumsuzdur. Lütfet, ibadeti terk ederek bu halkı başına toplama.”

Niyâzî Mısrî, XVII. yüzyılın mutasavvıf şairlerindedir. Halvetî tarikatının Niyâziyye/ Mısrîyye kolunun kurucusu olan şairin Divan’ı tasavvufi bir özellik arz eder. Niyâzî Mısrî’nin Divan’ından lirik şiirleri yanında arifane, zahidane ve tasavvuf esaslarını anlattığı didaktik şiirleri de yer alır (Erdoğan, 2008, s. 91). Şairin Fuzûlî’ye cevap niteliğinde yazdığı yukarıda sözü edilen şiiri de didaktik şiirleri arasında sayılabilir.

Niyâzî Mısrî, Fuzûlî’yi çok iyi okumuş, incelemiş ve onun etkisinde kalmış bir şairdir. Nitekim şairin Divan’ında yer alan ilk gazeli Fuzûlî’ye naziredir. Fuzûlî’nin bir şiirini de tahmis etmiş mutasavvıf bir şair olarak Niyâzî-i Mısrî’nin yine aynı şaire reddiye

kaleme alması şeriatı incitmek istemediği ve yanlış anlaşılmaktan çekindiği düşüncesini doğurmaktadır (Erdoğan, 2008, s. 100). Fuzûlî'nin şiirinde yer alan görüşler, şairler ve onlar gibi düşünen okuyucular tarafından hoş görülse de İslam dinini hakıyla bilip onu hayatlarına düstur edinenler için hoş karşılanmaz. Onlar bu ifadeleri “elfâz-ı küfür” addederek bu tür sözlerden kaçınırlar (Karabey, 2007b, s. 67).

Niyâzî-i Mısırî'nin Fuzûlî'nin şiirine neden reddiye yazma gereği duyduğu sorusunun cevabı mutasavvıf şairin şeriat hakkındaki görüşlerinde aranmalıdır. Niyâzî-i Mısırî şeriat ve hakikati ceviz benzetmesiyle ifade eder. Ona göre şeriat cevizin kabuğu, hakikat ise içi yani özüdür. Cevizin içine ulaşmak isteyen kişi kabuğu kırmak zorundadır. Kabuk yani şeriat özü korumak için vardır (Aşkar, 1998, s. 276-277). Şaire göre, şeriat ve hakikat birbirinden ayrı düşünülemez bir bütünün parçalarıdır. Bu düşünceyi benimseyen bir şair olarak Niyâzî-i Mısırî'nin, Fuzûlî'nin zahir ibadeti eleştirdiği gazeline reddiye yazma gereği duyduğu aşikârdır.

Niyâzî-i Mısırî reddiyesinde Fuzûlî'nin gazelini zemin şiir kabul ederek; fakat onun sözlerine tamamen karşı çıkarak bir cevap yazmıştır. Mutasavvıf şair, Fuzûlî'nin gazeline yer alan din ve ibadetle ilgili düşüncelerine beyit beyit karşı çıkmış ve bu düşünceleri çürütmeye çalışmıştır. Hatta şair makta beyitinde Fuzûlî'nin mahlasını tezyif ederek şiirinde yer vermiştir. Bu bağlamda Fuzûlî'nin şiiriyle aynı vezin, kafiye ve redifle yazılıp tamamen zıt görüşler içerdiği için nakiza özelliği gösteren şiir içeriği açısından ise reddiye niteliği taşımaktadır.

Fuzûlî'nin Divan'ında yer alan diğer gazeller incelendiğinde, acı ve ıstırap şairi olarak aşkı beşeriden ilahiye doğru olgunlaştırarak işlediği görülmektedir. Tasavvufu şiirinin temel bir unsuru olarak kullanan şair, Allah'a gönülden bağlı bir âşık rolü çizer. Dini şiirlerinde içten ve samimi bir dille Allah'a ve Hz. Muhammed'e bağlılığını anlatan Fuzûlî gibi inançlı bir şairin yukarıda sözü edilen şiirinde ibadeti gösteriş için yapanları eleştirmek adına kaleme aldığı öne sürülebilir. Bir mutasavvıf şair olarak Niyâzî-i Mısırî ise şeriat kuralları olmadan hakikate ulaşamayacağı düşüncesiyle Fuzûlî'ye karşı çıkmakta ve yazdığı reddiyeyle ona cevap vermektedir. Niyâzî-i Mısırî ve Fuzûlî her ne kadar ilahi aşk anlayışında benzer görüşlere sahip olsalar da Niyâzî-i Mısırî şeri hükümleri mutlak hakikate ulaşmak için gerekli görür ve bu nedenle Fuzûlî'ye reddiye yazma ihtiyacı hisseder.

Sonuç olarak, İslam geleneğinde ve şerh metinlerinde farklı işlevleri olan reddiyenin, gazel nazım şekliyle nasıl ve hangi amaçla yazıldığı konusu Niyazi-i Mısırî'nin Fuzûlî'ye yazdığı şiir yoluyla örneklendirilmeye çalışılmıştır. Reddiyenin özellikle dini bir görüşe karşı çıkmak için yazılmasının, ele alınan şiirler için de geçerli olduğu görülmüştür. Tasavvufu şiirlerinde işleyen iki şairin görüş farklılığını ortaya koyan bu gazeller, aynı zamanda Divan şiirinde nakiza yazma geleneğine dâhil edilebilmektedir. Niyâzî-i Mısırî tarafından Fuzûlî'nin şiirine yazılan reddiye, zemin şiire tamamen karşı çıkarak onu yeniden üretmesi yönüyle de dikkate değerdir. Bu dikkatten hareketle söz konusu iki

gazelin, Divan edebiyatında metinlerarası okumalar için de örnek teşkil edeceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akün, Ö. F. (1994). “Divan Edebiyatı”, *DİA*, 9, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, s. 389- 427.
- Aşkar, M. (1998). *Niyâzî-i Mısırî ve Tasavvuf Anlayışı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ayan, H. (2012). *Fuzûlî Rind ile Zâhid Sıhhat u Maraz*, İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1962). “Büyük Nazîreler – Mevlid ve Mevlid’de Milli Çizgiler”, *Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi*, 1(1), s. 1-24.
- Batuk, C. (2007). “Reddiye/ Polemik Geleneği ve Mevlânâ’nın Hıristiyanlık Algısı”, *Tasavvuf*, (20), s. 39 – 68.
- Dilçin, C. (1986). “Gazel”, *Türk Dili - Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, LII (415, 416, 417), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 78-247.
- Fuzûlî Divanı* (2012). (hzl. İsmail Parlatır). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Niyâzî-i Mısırî Dîvânı* (2008). (hzl. Kenan Erdoğan). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karabey, T. (2007a). “Dîvân Şiirinde ‘Sapma’lar”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 32, s. 15 – 38.
- Karabey, T. (2007b). “Fuzûlî’nin Bazı Türkçe Şiirlerinde Görülen Batınî Temayüller”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 35, s. 59 – 72.
- Köksal, F. (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz – Divan Şiirinde Nazire*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, M. (2010). “Eski Edebiyatımızdaki Bazı İnsan Tipleri”, *Divan Şiiri Yazıları*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 251- 268.
- Sinanoğlu, M. (2007). “Reddiye”, *DİA*, 34, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, s. 516 – 521.
- Tanpınar, A. H. (2003). *19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Yılmaz, O. (2011). “ ‘Bir Münekkit Var Şarihten İçeri’ Türk Şerh Edebiyatı’nda ‘Reddiye’ Geleneği ve Sudî-i Bosnevî Örneği”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları*, 7, s. 107 – 154.

ÖZ

DİVAN ŞİİRİNDE REDDİYE VE NİYÂZÎ-İ MISRÎ’NİN FUZÛLÎ’YE YAZDIĞI BİR REDDİYE

Arapça “redd” kökünden türetilmiş “reddiye”, sözlüklerde “bir fikri reddetmek için yazılan yazı” olarak tanımlanır. Divan şiiri terminolojisinde ise daha çok bir şairin şiirindeki bir düşünceye karşı çıkmak için yazılan şiirler reddiye olarak kabul edilir.

Reddiyeler “nakıza/nakize” benzeri şiirler olmaları nedeniyle divan şiiri nazire geleneği içinde değerlendirilmesi gereken manzumelerdir. Bilindiği gibi “nazire” bir şairin şiirine, aynı vezin ve kafiyede yazılan benzer şiir anlamına gelir. Divan şairleri arasında oldukça yaygın olan nazire yazma geleneği, aynı zamanda şairleri yetiştiren bir “okul” işlevi görmesi yönüyle de önemlidir. Nakızanın nazireden farkı, örnek alınan şiirdeki (zemin şiirdeki) fikirlere benzer değil aykırı düşüncelerin yer almasıdır. Reddiyelerde de nakızalarda olduğu gibi zemin şiirde yer alan düşüncelere karşı çıkılır. Ancak, reddiyelerin nakızalardan farkı, özellikle din ve ibadetle ilgili düşüncelere karşı çıkmak için yazılan şiirler olmalarıdır.

Bu yazıda çeşitli kaynaklarda verilen bilgilerden yararlanılarak reddiye tanımlanıp özellikleri tespit edilecek; 17. yüzyıl şairi Niyâzî-i Mısrî'nin, 16. yüzyılın büyük şairi Fuzûlî'nin ibadetle ilgili görüşlerine yer verdiği gazeline yazdığı reddiye incelenecektir. Söz konusu şiirlerin incelenmesiyle, Divan şiirinde gazel nazım şekliyle reddiye yazma geleneğine açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nazire, nakiza, reddiye, Fuzûlî, Niyâzî-i Mısrî.

ABSTRACT

“REDDIYE” IN THE OTTOMAN POETRY AND A “REDDIYE” OF NIYAZI-I MISRI FOR FUZULI

“Reddiye”, which is derived from the word “redd” in Arabic, is described as a kind of text that is written for rejection of an idea. Furthermore, in Divan poetry, poems that are written for rejection of an idea in another poem are accepted as reddiye.

Reddiyes are poems that should be considered in the nazire tradition of Divan poetry, since they are poems like “nakiza/ nakize”. As is well known, “nazire” means similar poem that is written for a poet’s poem with the same rhythm and rhyme. Nazire writing tradition, which is quite common among Divan poets, is also significant since it functions as a school that trains poets. The difference between nakiza and nazire is that in nakiza, there are opposite ideas, not similar, to ideas in the original poem. In reddiyes, it is also opposed to the ideas in the original poem, as in nakizas. However, the difference between reddiyes and nakizas is that reddiyes are the poems, which are written to oppose ideas about religion and worship.

In this article, reddiye will be defined and its features will be determined by using the literature mentioned, and 17th century poet, Niyâzî-i Mısrî’s reddiye, which is written for 16th century poet, Fuzûlî’s “gazel” that is about his ideas on worship will be analyzed. To conclude, this article basically tries to explain “reddiye” writing tradition with gazel poem in Divan poetry by examining the poems in question.

Keywords: “Nazire”, “nakiza”, “reddiye”, Fuzûlî, Niyâzî-i Mısrî.